

УДК 026:37](477-25)ДНПБУ:022.5-027.512

Л. М. Заліток, *ст. наук. співробітник ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, аспірант Інституту педагогіки АПН України*

ЧИТАЛЬНА ЗАЛА ФОНДУ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті висвітлено роботу читальної зали Фонду В. О. Сухомлинського в умовах розвитку електронного середовища Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського. Показана її роль і значення для вивчення та популяризації педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського.

Ключові слова: *В. О. Сухомлинський, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, електронне середовище, електронна продукція, педагогічна спадщина, сухомлиністика.*

Педагогічна персоналія сьогодні – один із найпоширеніших напрямів історико-педагогічних досліджень. Звернення до творчої біографії є і традицією, й інновацією, оскільки збагачує й урізноманітнює наші уявлення про історико-педагогічний процес, сприяє його новому прочитанню, а також відкриває нові грані, новий зміст, нові цінності цього процесу як важливі складові наукового дискурсу [4, с. 37].

Особливе місце серед досліджень педагогічних персоналій посідають праці, присвячені вивченню окремих складових педагогічної системи В. О. Сухомлинського. Ідеї педагога стали потужним стимулом для творчих пошуків і досліджень; із кожним роком спадщина Василя Олександровича привертає все більшу увагу наукової і педагогічної спільноти як у нашій країні, так і за кордоном. Осмислення спадщини В. О. Сухомлинського в умовах сьогодення, можливості її творчого використання в навчально-виховному процесі сучасних навчальних закладів України є провідними чинниками у зверненні освітян до доробку великого педагога. У 90-ті роки ХХ ст., за визначенням академіка О. Я. Савченко [3], сформувався напрям в історії педагогіки – «сухомлиністика», який, спираючись на творчий доробок В. О. Сухомлинського, досліджує і поширює його спадщину, підтримує досвід реалізації й розвиток його ідей в

Україні та за її межами. У рамках цього напрямку швидкими темпами зростає кількість публікацій, у яких висвітлено життя і діяльність В. О. Сухомлинського та окремі аспекти його педагогічної системи. Розгортання предметного поля педагогічної науки в цьому аспекті зумовило необхідність їх систематизації.

Тому визначною подією в житті Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського стало відкриття у 2003 р. читальної зали Фонду В. О. Сухомлинського, де розмістилася література, подарована родиною видатного українського педагога. На базі фонду читальної зали освітяни не тільки знайомляться з творами педагога, а й мають можливість досліджувати фундаментальні проблеми розвитку ідей В. О. Сухомлинського в сучасній школі. Метою читальної зали Фонду В. О. Сухомлинського як наукової лабораторії з вивчення педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського є дослідження та популяризація багатогранної спадщини видатного педагога-гуманіста, залучення до його творчості нових послідовників, сприяння підготовці та підвищенню кваліфікації педагогічної громадськості [5].

Особливістю колекції читальної зали Фонду В. О. Сухомлинського є те, що її тематика розкривається різними видами документів. Відповідно до цього читальна зала комплектується публікаціями з періодичних видань, їх копіями, відео-, фотодокументами, музейними експонатами. Фонд читальної зали налічує близько 4 тис. примірників документів, із них близько 2300 публікацій із періодичних видань, сформованих у 50 тематичних папках; у трьох фотоальбомах зберігаються світлини, які ілюструють основні віхи життя, педагогічної діяльності В. О. Сухомлинського. Документний фонд читальної зали, перебуваючи у структурі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, дає змогу якнайповніше використовувати творчу спадщину педагога науковцям, дослідникам, учителям-практикам, студентам не тільки України, а й усього світу.

Основними завданнями читальної зали Фонду В. О. Сухомлинського є:

- збирання, збереження та введення в освітній, науковий і культурний обіг документальної спадщини В. О. Сухомлинського;
- створення інформаційної продукції (баз даних, каталогів картотек) на базі документного фонду читальної зали, спрямованої як на розкриття усього комплексу документів Фонду, так і на

створення нових інформаційних ресурсів в українській та світовій сухомлиністиці;

- забезпечення можливості користування документами читальної зали на всіх видах носіїв інформації;
- співпраця та організація документообміну з установами, які носять ім'я В. О. Сухомлинського;
- вивчення діяльності читальних зал, кімнат-музеїв, матеріалів бібліотечно-архівних колекцій і аналогічних їм зібрань документів із метою запровадження їх позитивного досвіду в роботу читальної зали Фонду В. О. Сухомлинського.

В умовах розвитку електронного середовища ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, яка одним із найважливіших пріоритетів своєї діяльності визначила перехід на нові технології формування й використання інформаційних ресурсів, інноваційна діяльність читальної зали Фонду В. О. Сухомлинського істотно прискорить і підвищить якісний рівень обслуговування, відкриє користувачам цілий спектр нових, раніше недосяжних можливостей.

Поставивши за мету впровадити у діяльність Бібліотеки використання найсучасніших засобів інформаційно-комунікаційних технологій, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського прийняла рішення проводити інформатизацію в три етапи:

Перший етап інформатизації – створення в Інтернеті сайту ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського; другий етап – створення електронного бібліографічного каталогу; третій етап – створення повнотекстової електронної бази даних на основі інтеграції баз даних відповідних повнотекстових первинних документів і вторинної інформації [1, 2].

З огляду на вищесказане читальна зала працює над реалізацією всіх трьох етапів створення електронного середовища ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Так, на етапі створення в Інтернеті сайту ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського співробітниками читальної зали було започатковано сторінку В. О. Сухомлинського з біографією, висловлюваннями, відомостями про наукову школу та основні педагогічні ідеї педагога, яка постійно поповнюється новими матеріалами. Це дасть можливість віддаленому користувачеві ознайомитися з документним фондом читальної зали, а також отримати інформацію про нові надходження до нього з відображенням змісту документа.

Одним із вагомих напрямів роботи у розкритті і популяризації фонду читальної зали, задоволенні інформаційних та духовних потреб користувачів, є культурно-просвітницька діяльність у різних видах і формах. На сайті Бібліотеки постійно розміщується інформація про діючі книжкові виставки, присвячені педагогічній творчості В. О. Сухомлинського та впровадженню його ідей в освіту сьогодення, бібліографічні огляди, екскурсії тощо.

До Всеукраїнських педагогічних читань «В. О. Сухомлинський і сучасність» наукові співробітники готують книжкові виставки, рекомендаційні бібліографічні списки літератури, які демонструються на сайті Бібліотеки у розділі «В. О. Сухомлинський».

Головне завдання другого етапу комп'ютеризації Бібліотеки – створення електронного каталогу, тому з 2004 р. нові надходження до читальної зали Фонду В. О. Сухомлинського вводяться до електронного каталогу Бібліотеки, що сприяє оперативному та багатоаспектному пошуку інформації, яка стосується В. О. Сухомлинського.

Створення на базі фонду вторинної інформаційної продукції на паперових носіях також сприяє поліпшенню забезпечення інформаційних потреб науковців, дослідників із документами книгозбірні. Інформаційна функція Фонду В. О. Сухомлинського реалізується шляхом бібліографічного пошуку, бібліографування, бібліографічного обслуговування. Довідково-бібліографічний апарат читальної зали складається з алфавітних каталогів вітчизняних та зарубіжних видань у традиційному вигляді, систематичної картотеки статей із періодичних видань і тематичної картотеки статей зі збірників. У Фонді В. О. Сухомлинського зберігається унікальна хронологічна картотека статей із періодичних видань, яка була дбайливо створена дружиною, вірним другом і соратником великого педагога Ганною Іванівною. Це дає змогу вивчати хронологію публікацій робіт В. О. Сухомлинського та матеріалів про нього. Ганна Іванівна та донька Василя Олександровича Ольга Василівна – відомий учений, історик педагогіки – були укладачами трьох бібліографічних покажчиків про В. О. Сухомлинського, які постійно використовуються в інформаційному обслуговуванні користувачів читальної зали.

Оскільки користувач прагне відразу ж одержати інформацію, яку він знайшов за допомогою каталогу, в рамках третього етапу комп'ютеризації формується електронна повнотекстова БД усіх праць В. О. Сухомлинського. Нині на сайті уже створена повно-

текстова тематична база даних статей В. О. Сухомлинського, яка готується за темами всеукраїнських педагогічних читань «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю».

З плином часу втілення творчого доробку Василя Сухомлинського в сучасну освіту України набуває все більшого розмаху, залучаючи до цього процесу дедалі ширші кола освітян, тому діяльність читальної зали Фонду В. О. Сухомлинського сьогодні надзвичайно актуальна. Вона сприяє подальшому поширенню ідей педагога у виховний процес, впровадженню їх у щоденну практику роботи вчителів, вихователів, директорів загальноосвітніх закладів.

Свої перспективні завдання колектив читальної зали Фонду В. О. Сухомлинського як наукової лабораторії бачить у подальшій акумуляції всієї інформації, яка стосується життя та творчості педагога-гуманіста В. О. Сухомлинського. У планах роботи читальної зали – збір інформації про В. О. Сухомлинського через Всесвітню інформаційну мережу з відображенням її на сайті Бібліотеки; розробка і створення комп'ютерної презентації читальної зали Фонду В. О. Сухомлинського; формування повнотекстової електронної бази даних праць В. О. Сухомлинського та надання доступу до них.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Артемюв, Ю.* Три етапи інформатизації ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського / Юрій Артемюв // Історія освітянських бібліотек України : наук. зб. / АПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – К. : Вірий, 2006. – С. 124–127. – Бібліогр.: 4 назви.
2. *Рогова, П.* Шляхи становлення ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського як всеукраїнського науково-інформаційного центру освітянської галузі України / Павла Рогова // Історія освітянських бібліотек України : наук. зб. / АПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – К. : Вірий, 2006. – С. 8–21. – Бібліогр.: 5 назв.
3. *Савченко, О. Я.* Десять років Українській асоціації Василя Сухомлинського / О. Я. Савченко // Освіта України. – 2000. – 15 листоп. (№ 46). – С. 5, 14.
4. *Сухомлинська, О. В.* Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем / О. В. Сухомлинська. – К. : А. П. Н., 2003. – 68 с.
5. *Читальний зал* Фонду В. О. Сухомлинського / АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; уклад. Л. М. Заліток ; наук. ред. П. І. Рогова. – К., 2004. – Буклет.